

impuls

NUMMER 1 FEBRUARI 2022 ÅRGÅNG 55

Coacherna
**HÅLLBAR
CIRKEL**

Moa Backe Åstot

**"VIKTIGT ATT
FÖRMEDLA ETT
HOPP"**

EN TIDNING FRÅN STUDIEFÖRBUNDET VUXENSKOLAN

ETT NYTT ÅR OCH NYA MÖJLIGHETER!

NYTT ÅR – nya möjligheter!

Eller:

Nej, ska det här aldrig ta slut...

Jag tänker att vi alla känner igen oss i båda uttrycken, men nu är det dags att ta tag i vår framtid.

JUST NU TÄNKER jag på alla de kvinnor som i flera decennier kämpade för kvinnors rösträtt i slutet av 1800-talet och in på 1900-talet. 1922, för ganska exakt 100 år sedan nu, tog fem kvinnor plats i Sveriges riksdag för att på riktigt kunna vara med och påverka framtida samhälle med en lagstiftning som tog sitt avstamp i både mäns och kvinnors liv och verklighet. Vilken kamp och vilket tålamod!

I festföreställningar firas nu detta. Samtidigt kan vi runtom i världen se att länder som räknas som demokratiska faktiskt är på tillbakagång. Fores gav förra året ut en antologi som heter "Va?! Är demokratin hotad?". Studieförbundet Vuxenskolan var initiativtagare och det är en mycket viktig bok, hoppas du har den och har läst den.

VI FIRAR 100 år av demokrati, men det stämmer inte riktigt. För det var först 1989

som alla människor i Sverige som också är svenska medborgare fick rätt att rösta i valet till riksdagen. Innan dess kunde människor omyndigförklaras och därmed också förlora denna grundläggande rättighet. När vi nu alla har rätt att rösta är frågan ändå hur tillgängligt det är för alla människor.

Under det här året arbetar vi i SV tillsammans med FUB i många av landets kommuner under rubriken "Mitt val" för att på olika sätt tillgängliggöra både information om valet och de olika partiernas politik för att underlätta för fler att använda sin värdefulla rösträtt. Vi har arbetat med "Mitt val" tidigare och det har gjort skillnad, därför fortsätter vi.

JUST NU HÄRJAR pandemin återigen med en mutation som smittar många fler samtidigt som det är färre än tidigare som behöver söka sjukhusvård, sådant är läget i skrivande stund. Vi har fortsatt ett stort ansvar att tillsammans verka för säkra möten, ställa om till digitalt så mycket vi bara kan och fortsätta vara rädda om varandra.

Låt oss tillsammans göra 2022 till ett Gott nytt år! •

"Vi har fortsatt ett stort ansvar att tillsammans verka för säkra möten, ställa om till digitalt så mycket vi bara kan och fortsätta vara rädda om varandra."

Foto: Ola Hedén

TRE TANKAR...

Nyårslöfte

Jag ska göra vad jag kan för att genom engagemang i folkbildningen bidra till att stärka den liberala demokratin.

Valår

Den liberala demokratin som vi känner den är hotad. Mitt val är ett viktigt redskap för allas rätt till ett tillgängligt val på alla sätt.

Boktipset

"Himlabrand" av Moa Back Åstot, en sån fin och viktig bok!

MEDARBETARE I DETTA NUMMER

Impuls vill visa på kraften som finns i SV. Därför samarbetar vi i med cirkelledare och SV-medarbetare från hela Sverige. Dessa har bidragit i arbetet med Impuls 1/2022.

Caritha Fredricson

Hjälpte till att hitta cirkeldeltagare till reportaget om släktforskning, sid 28-29.

Caritha Fredricson verksamhetsutvecklare på Studieförbundet Vuxenskolan i Köping.

Som cirkeldeltagare har hon lärt sig mer om bland annat tenntårdsflätning, tillverkning av bivaaxdukar, finsk konversation på distans och frigörande dans.

– Det är roligt att lära sig något nytt och jag försöker att gå minst en kurs per år.

Vilka mervärden får man som cirkelledare?

– Tidningen Impuls, cirkelledarutbildningar, utbildning i att hålla digitala cirklar. Vi har också påbörjat arbetet med att alla våra cirkelledare ska få utbildning i hjärt-lungräddning och hjärtstartare, berättar Caritha Fredricson.

Eva Odelius Hennevelt

Har skrivit Korta frågor och svar i detta nummer på sid 23.

Eva Odelius Hennevelt är koncept- och kompetensutvecklingschef på SV:s förbundskansli och jobbar bland annat med utvecklingsåtgärder inom digital folkbildning. Under pandemin har hon flyttat från Stockholm till Lofsdalen i Härjedalen.

Hon har också varit cirkelledare inom flera olika ämnen.

Vilka mervärden får du som cirkelledare?

– Att få vara en del i andra människors utveckling är stort, det ger så mycket tillbaka. Jag växer när andra ges möjlighet att växa. Idag leder jag medarbetare i arbetsvardagen och som ledare inom Friluftsförbundet och har stor nytta av allt som jag har lärt mig i mitt cirkelledarskap.

Jonas Castell

Har skrivit minicirkeln i detta nummer sid 24-25.

Jonas Castell frilansar som jazzbasist och undervisar i jazz på S:t Sigfrids folkhögskola i Växjö. Han bor på Micklagård strax norr om Ronneby.

– Jag har under de senaste åren hållit ett antal kurser via SV i att baka surdegsbröd i vedugn. Kursen tar upp hur man sätter en surdeg, eldar i en ugn, bakar ut och formar ett bröd.

Vilka mervärden får du som cirkelledare?

– "Man lär så länge man har elever". Att undervisa gör att jag måste motivera för mig själv de moment som utförs. Jag utvecklar metoder för att nå deltagaren och så får jag lite personlig utveckling samtidigt.

Hemsida: www.castell.se

impuls

Impuls ges ut av Studieförbundet Vuxenskolan och kommer ut med fyra nummer per år. Tidningen görs av Liab, Liberal Information AB.

Postadress Box 190, 101 23 Stockholm
E-post impuls@sv.se
Hemsida www.sv.se/impuls

Ansvarig utgivare Lisa Greve
lisa.greve@sv.se, 073-372 62 67

Redaktör Christina Glassel
christina.glassel@sv.se,
073-513 10 83

Grafisk form och layout Fia Björklund, Liab,
fia.bjorklund@sv.se

Annonser
christina@canmedia.se

Tryckort V-TAB Vimmerby

TS-kontrollerad upplaga 25 900 (2021)

Vi förbehåller oss rätten att publicera allt material även i elektronisk form. Redaktionen ansvarar inte för insänt, ej beställt material.

Impuls är medlem i Sveriges Tidskrifter.

Prenumeration 120 kr/år,
mejla.prenumeration@impuls.se

Vill du inte längre ha Impuls?
Mejla.prenumeration@impuls.se

Omslagsbild Moa Backe Åstot

Foto Thron Ullberg

Moa Backe Åstot

”VIKTIGT ATT FÖRMEDLA ETT HOPP”

På kort tid har hon gått från springvikarie till skrivare. Den senaste tiden har fyllts av resor och författarbesök för debutanten Moa Backe Åstot. I slutet av förra året fick hon även motta Studieförbundet Vuxenskolans författarpris. Mötet med läsarna har gett mersmak.

TEXT: Agneta Slonawski FOTO: Thron Ullberg

VI BEFINNER OSS i ett bibliotek i Fittja. Publiken är i blandade åldrar. Tre av dem ber att få läsa upp ett stycke från sin favoritsida, där det hade bränt till för dem personligen, under tiden som de har läst Moa Backe Åstots ungdomsbok ”Himlabrand”. En av scenerna är när huvudpersonen Ánndaris, som kallas Ánte, springer efter sin gudfar. Han vill bara säga att han också upplevt kärleken – som ung man.

– **DET VAR** något nytt och så roligt att få höra någon annans tolkning av det som jag skrivit. Det var så berörande för just den delen har jag aldrig läst högt när jag varit ute med boken. Jag hoppas att boken kan ge en känsla av att det går att få vara sig själv och älska den man vill. Man behöver inte vara på ett visst sätt eller stämma överens med en stereotyp. Där är det viktigt att förmedla ett hopp, att man inte är helt ensam om sina tankar, säger Moa

Backe Åstot och tillägger att hon är nöjd om det som hon skrivit bara hjälper en enda person.

JUST NU BEFINNER hon sig i Stockholm för att ta emot SV:s litteraturpris och för att besöka ytterligare ett pristillfälle där hon är nominerad. Hon är uppvuxen i Malmberget och bor med sin sambo i Jokkmokk. För inte så längesedan vikarierade hon på olika förskolor och fritids i kommunen. Under tiden gick hon en författarkurs på distans på Jakobsbergs folkhögskola. Den var helt avgörande för att hennes bok skulle blir klar. Och nu är hon författare på riktigt. Med en bok i handen och ytterligare en ungdomsbok på gång. Båda handlar om unga människor och identitet – samisk identitet. Och om hur det är att förhålla sig till samisk kultur.

– Huvudpersonens berättelse är inte min berättelse, men Ánte funderar på sin identitet som same, på samma sätt som jag

Moa Backe Åstot

Ålder: 23 år

Bor: I Jokkmokk

Familj: Sambo och sin ursprungsfamilj

Jobbar: Arbetar just nu mest med att skriva på en ny bok och åka runt och prata om sin debutbok.

Intresse: Skapa på olika sätt. Förutom skrivandet gillar hon att teckna och pyssla.

Aktuell: Tilldelades SV:s författarpris 2021 för boken ”Himlabrand” (Rabén & Sjögren).

Moa Backe Åstot är en ung debutant som nominerats till både Augustpriset och SV:s författarpris. Det senare fick hon åka till Stockholm för att hämta.

”Jag själv fick inte med mig det samiska språket när jag var barn. I dag har jag tagit tillbaka det.”

och många andra unga samer har gjort och gör, förklarar Moa Backe Åstot.

Resonemanget går delvis ut på att inte tappa samiska traditioner. Men att ändå kunna utvecklas i den kontext som dagens unga lever i. Det handlar om allt från stora saker som rätten till mark och inte minst sanningskommissionen, där Svenska kyrkan nyligen har bett om ursäkt för bland annat nomadskolorna som samer tvingades in i.

Men framför allt handlar det om språket.

– Jag själv fick inte med mig det samiska

språket när jag var barn. Till exempel lärde sig inte min mamma samiska på grund av att hennes föräldrar valde att tala svenska med henne. Därför tappade jag, liksom många andra, språket. I dag har jag tagit tillbaka det. Det har funnits runtom mig som en språkmelodi, så det gick bra. Om jag får barn vill jag att de ska ha samiska som sitt första språk, poängterar Moa Backe Åstot, som menar att det är starkt kopplat till att ha rätt att få vara den man är eller vill vara.

Det är ett ämne som på sätt och vis

Miljöskildringarna bär upp boken ”Himla-brand”, som handlar om två unga killar som blir kära i varandra.

återfinns i hennes bok, fast då i form av homosexualitet och kärlek. Det handlar lite om att våga gå utanför den box som man har hamnat i. Som att vara kär i någon av samma kön som en själv. Något som hon gestaltar i sin bok: "Eriks hand snuddade vid Ánte. Han öppnade inte ögonen. Ville inte öppna dem nu."

– Tyvärr finns det en bild av att det inte är okej. Men det tror jag hänger ihop med en större bild av att det kommer någon utifrån som försöker bestämma hur en same ska vara och hur en same ska se ut. Sedan finns det en rädsla inom folket för att bli utsatt ännu mer, som förstärker det hela. Därför blir det ännu viktigare att hålla ihop, menar Moa Backe Åstot.

MACHOKULTUR ELLER INTE. Bland renskötare finns en klar mansdominans.

Även om det idag finns många tjejer och kvinnor som är aktiva i renskötseln, enligt Moa Backe Åstot. Renskötsel är inte huvudnäringen i hennes egen familj, men de äger renar och hon är med vid renskiljningen. Det förstår förmodligen läsaren av "Himlabrand", eftersom scenerna är så varsamt och vackert beskrivna med vinterfräsch doft och ljudbild av en renhjord med knäppande klövar som närmar sig kärnan, som den mindre hagen kallas.

– Man brukar bli ganska stel i fingrarna av dragandet och få lite blåmärken efteråt, säger Moa Backe Åstot och ler vid minnet.

Miljöbeskrivningarna i boken är finstämda och himlens färger får dramatisera en del känslor. Men ordet himlabrand har hon kokat ihop själv. För att göra en lång historia kort, så kommer det från en gammal samisk sägen om stjärnbilder. Där en stor älg finns med och där olika jägare är ute efter att skjuta älgen.

– Samerna hade ett eget sätt att se på stjärnbilderna. Där finns en berättelse om polstjärnan som riskerar att träffas och sätta hela himlen i brand. Så att himlen faller ned på jorden som går under, förklarar Moa Backe Åstot.

LIKANDE BERÄTTELSE OM himlen och naturen finns också hos andra ursprungsfolk. Liksom en levande och muntlig berättartradition.

– Jag gillade att läsa alla möjliga böcker redan som liten och sedan har jag fortsatt

hela livet. Jag tror det var min kärlek till läsningen, redan som barn, som gjorde att jag senare ville skriva själv, funderar Moa Backe Åstot som började skriva dagbok redan i sjuårsåldern och har fortsatt med det.

Fast böcker har hon gjort redan innan hon kunde skriva. Då tecknade hon berättelser som hennes mamma häftade ihop. De kunde exempelvis handla om giraffer, där den ena inte hade prickar och kände sig utanför och ensam. Ungefär samma tema och huvudkonflikt som i de manus som hon har skrivit som vuxen.

– Jag vill fortsätta skriva den typen av berättelser för att andra ska kunna spegla sig i det som de läser. På samma sätt som jag har gjort med litteraturen. Den har varit tätt sammankopplad med mitt skrivande.

Hon vet inte riktigt vad det ska bli för text när hon börjar skriva, utan låter berättelsen lite lustfullt ta henne i handen, en bit på vägen. Längre in i projektet brukar berättelsen utkristallisera sig mer.

SÅ VAR DET när huvudkaraktären Ánte i "Himlabrand" kom in i hennes liv. Han är en blandning av känslor och iakttagelser i närmiljön. Boken kunde lika väl handla om två tjejer som blivit kära i varandra, men nu handlar den om två killar som är samer som blir kära i varandra. Två minoriteter.

– När boken kom ut var jag lite nervös hur den skulle tas emot av samer och vad folk skulle säga och tycka, tillstår Moa Backe Åstot, som känner sig glad över alla positiva kommentarer.

Nu står fler berättelser på kö. De kommer att handla om unga och identitet, blandat med miljöbeskrivningar, eftersom naturen är viktig för många samer.

– Jag tror att man inom det samiska har en stor respekt för naturen. Man kan göra sin röst hörd på olika sätt, och jag vill göra det genom litteraturen, säger Moa Backe Åstot bestämt.

AKTIVISM FINNS INTE på hennes agenda i nuläget. Hon vill fokusera på andra sätt att framföra samers rättigheter – som språk och natur. Och kanske upprättelse. Efter som det symboliserar hennes och andras ursprung. •

Utdrag "Himlabrand" av Moa Backe Åstot

"Innan han hann läsa mer satte han tummen mot telefonens låsknapp. Skärmen blev genast svart, klippte av orden som hade hakat fast i honom. Men de satt kvar ändå. De satt kvar i hela kroppen.

Finns det homosexuella renskötare?"

"För första gången skapade han ett konto på forumet. Hittade på ett användarnamn som inte betydde något, ett namn som ingen skulle komma ihåg. Det spelade ingen roll – han ville aldrig logga in där igen.

Orden kom som ett skott genom skärmen när han skrollade neråt. Han duckade för varenda ett. Klickade på svara.

Vi finns, skrev han. Och vi lever."

”VI SAMER SKA HA ETT SJÄLVBESTÄMMANDE”

Allt fler svenskar utforskar sitt samiska arv. Att ha tillgång till sitt språk är en viktig faktor. Samtidigt pågår en politisk process för ökat samiskt självstyre, som långt ifrån är över. Girjasdomen har visat vägen framåt.

TEXT: Andreas Magnell

Kerstin Lingebrant Vinka är same och har under många år sökt sig mot sitt nordliga arv. Självt är hon dock född och uppväxt i Skåne, med en skånsk mamma och en pappa som var same och som flyttat från släktens hemtrakter i Björkvattnet några mil utanför Tärnaby i Västerbotten.

– Min pappa var en stolt same, som sällan pratade om det. Varje sommar åkte vi till Tärnaby för att uppleva vår tradition, men hemma i Malmö fick han uppleva mycket rasism. Han dolde väldigt mycket, vilket jag tror var i omtanke om oss barn, säger Kerstin Lingebrant Vinka, som är styrelseordförande för Studieförbundet Vuxenskolan i Skåne.

TIDIGT NÄRMAD HON sig de samiska frågorna och under universitetsåren skrev hon om den samiska religionen. Sitt första arbete hade hon som lärare på samehögstadiet i Gällivare.

Efter ett långt yrkesliv som både lärare och chef valdes hon förra året till ordförande för Nämnden för Sameskolestyrelsen, som ansvarar för de samiska förskolorna och skolorna.

– För mig är språket det viktigaste av

allt. Allt fler föräldrar pratar samiska med sina barn, vilket är härligt! Vi måste arbeta väldigt målmedveten framåt för att fler ska vara språkligt aktiva. Det fanns en tid då det var förbjudet att prata samiska, man skulle prata svenska, säger hon.

DET POLITISKA ENGAGEMANGET har gått vidare till nästa generation. Hennes son Daniel Holst är sedan 2017 ledamot i Sametinget för partiet Jakt- och fiskesamerna. Sedan förra året är han även Sametingets talman.

– Jag blev politisk aktiv via hemmet, vi pratade om allt från ekonomisk politik och nationalekonomi till rättighetsfrågor, säger Daniel Holst.

Enligt honom finns det ett större ifrågasättande av rasismen idag och en större stolthet i att vara same.

– Många samer dolde tidigare sitt påbrå, eller berättade inte alls att de var samer. Man fick inte äga, bo eller gifta sig med den man ville om man var same, på grund av rasismen, säger han.

Är samerna mer integrerade idag jämfört med tidigare?

– Integration är inte ett ord jag skulle använda. Samer har levt på marken som idag kallas Norge, Finland, Ryssland och Sverige. Den svenska staten har försökt att utradera det samiska och fortsätter försöka göra det idag. Jag tror att den största förändringen är att människor i Sverige har blivit medvetna om assimileringpolitiken och vad den fick för konsekvenser, säger Daniel.

Sametinget

Sametinget inrättades 1993 i syfte att förbättra de svenska samernas möjligheter som ursprungsfolk att bevara och utveckla sin kultur.

Sametinget är både ett folkvalt organ och en statlig myndighet under regeringen. Det övergripande uppdraget är att bevaka samiska frågor och verka för en levande samisk kultur.

De 31 ledamöterna i plenum utses genom allmänna val vart fjärde år.

Drygt 9 200 av Sveriges förmodade 20 000-35 000 samer har hittills registrerat sig i Sametingets röstlängd.

De politiska frågorna löper som en röd tråd för många samer. I januari 2020 kom den kanske största landvinnningen i modern tid då samebyn Girjas fick rätt mot staten i ett mycket uppmärksammat beslut i Högsta domstolen. Tvisten hade pågått i tio år, och domen innebar att samebyn gavs rätten att bruka sin mark. Utslaget har medfört att andra samebyar kan söka liknande processer, men rör så klart även alla andra samer, som exempelvis jakt- och fiskesamer, som inte tillhör någon sameby.

– I grunden handlar det om att vi samer ska ha ett självbestämmande. Det vill säga rätten att värna och utveckla våra ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter. HD-domen visar att vi har rätt till så mycket mer än vad Sveriges förvaltningar erkänner idag. På sikt måste vi utveckla och säkerställa vårt självstyre på både politisk och juridisk väg om inte staten ger med sig, säger Daniel.

NÄR KERSTIN LINGEBRANT VINKA var med vid Sametingets plenum förra året var det med en väldigt speciell förutsättning. Inför besöket hade hon själv sytt en kolt med tillhörande bälte. Hon var osäker om hon skulle bära den, men till slut gjorde hon det med stolthet. På fritiden läser hon sydsamiska vid Uppsala universitet, med andra i familjen. Tillsammans tar de tillbaka och utvecklar sitt förlorade arv.

– Det är svårt, men jätteroligt och väldigt viktigt för mig. Det är mitt arv och jag vill vara en del av det, avslutar hon. •

Överst vänster: Den samiska flaggan, gjord av konstnären Astrid Båhl från Skibotn i Norge. Flaggans cirkel står för andlighet och representerar solen (röd) och månen (blå). Det gröna är växter och natur, blått vattnet och rött står för elden, värme och kärlek. Gult symboliserar solen.
Ovan höger: Kerstin Lingebtant Vinka, SV Skåne.
Ovan: Daniel Holst, Sametingets talman.
Vänster: Sameslöjd.

Foto: Marcus Bäckström/Pressbild Sametinget

Samisk kultur

SAMISKA SPRÅK- OCH KULTURKURSER PÅ VUXENSKOLAN

Studieförbundet Vuxenskolan kan spela en viktig roll när det gäller tillgången till samiska språk- och kulturkurser. För många som tappat kontakt med sin samiska släkt kan dessa kurser vara enda sättet för att ta tillbaka kulturen och traditionerna.

TEXT: Andreas Magnell

– Jag brinner lite extra för de här frågorna, då jag själv är same. När barnen var små bestämde jag mig för att ta tillbaka språket. Jag tänkte att vi kunde lära oss samiska parallellt. Jag fick slåss för att få samiska i skolan för barnen och för att vi skulle få det som vi hade rätt till. Efterhand gav jag själv upp, men mina barn har fortsatt, säger Patricia Sydlén, verksamhetsutvecklare på Studieförbundet Vuxenskolan i Västerbotten.

SEDAN EN LÅNG tid tillbaka arbetar hon med att ta fram kurser för dem som vill ta till sig av sitt samiska språk och sin kultur. Idag finns omkring 6 000-7 000 samer som pratar de olika språken: nord- och sydsamiska, lule- och umesamiska.

– Många som går våra kurser är sådana som inte har haft språket hemma. Det är otroligt många som vill lära sig sitt språk, och som kanske inte haft samiska i vare sig skolan eller hemmet. Enklaste sättet för dem är att gå en kurs, säger Patricia Sydlén.

Studieförbundet Vuxenskolas kurser kan vara ett bra alternativ om man inte vill läsa på universitetet och satsa helt på det. Hittills har dessa språkkurser varit otroligt populära hos kursdeltagarna.

– Vi hinner inte knappt lägga ut dem förrän det är fullt. Det är deltagare från hela landet, och vi försöker se till att det finns kurser på alla språken, säger Patricia.

FÖRUTOM SPRÅKKURSER FINNS ett utbud kring en rad hantverkstraditioner: mönsterkonstruktion, koltsömnad, barnkläder, bälten och skoband med mera.

– Jag märker att intresset för samisk kultur har ökat något enormt den senaste tiden. Det är svårt att säga vad det beror på, men jag tror det samiska har blivit mer accepterat.

Hon ser att Studieförbundet Vuxenskolan har en viktig roll att spela för att sprida kunskapen och hennes uppmaning är att alla kontor och avdelningar ska arbeta med det här gemensamt, då det fortfarande finns vita fläckar i landet.

– Mycket är ju digitalt, så det finns mycket vi kan göra gemensamt. Sedan är det viktigt att minoriteter prioriteras i budgetar och av bidragsgivare. För det är bråttom, de som sitter på kunskaperna om språken, kulturen och hantverkstraditionen börjar bli gamla nu, säger Patricia. •

”Det är bråttom, de som sitter på kunskaperna om språken, kulturen och hantverkstraditionen börjar bli gamla nu.”

SV har studiecirklar i samiska hantverkstraditioner som koltsömnad, bälten och skoband.

Nya lättlästa böcker!

LL-FÖRLAGET

Lätt att läsa. Lätt att förstå.

Upptäck naturen

Josefin Olevik
Foto: Sara Mac Key

Är du nyfiken på, men ovan vid, skogen? Här får du enkla tips på hur du ska klä dig för en skogstur och vad du ska packa i rygsäcken, liksom fakta om våra vanligaste djur och växter. Skogen ger oss precis det vi behöver, oavsett om det är tystnad och lugn eller spännande äventyr.

Nivå 2, Lättare • Utkommer i mars

Dags att rösta - Valskola 2022

Boken innehåller information om vårt valsystem, hur det går till att rösta och vad som händer i riksdag och regering efter valet. En lättläst handbok för att alla ska kunna rösta. Boken är skriven och utgiven av 8 Sidor men distribueras genom LL-förlaget. Finns även att ladda ner gratis som pdf på 8sidor.se.

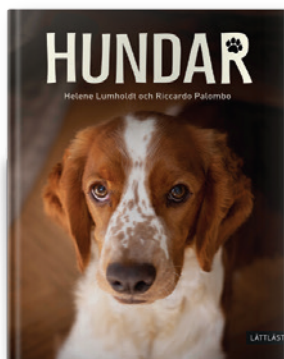
Nivå 3, Lätt • Utkommer i februari

Fest med förhinder

Camilla Wallqvister

Nivå 3, Lätt
Utkommer i april

Hundar

Helene Lumholdt
Foto: Riccardo Palombo

Nivå 1, Lättast
Utkommer i maj

Städa och fixa

Estrid Holm
Ill: Lotta Köhlhorn

Nivå 3, Lätt
Utkommer i april

Hundkursen

Anna Hansson
Ill: Erica Jacobson

Nivå 2, Lättare
Utkommer i februari

Gratis lektionsmaterial

och handledningar kan du ladda ner
för flera av våra böcker.

Upphittaren

Anna Dunér
Ill: Lena Sjöberg

Nivå 2, Lättare
Utkommer i januari

Hitta hem

Marie Albertsson
Ill: Annika Carlsson

Nivå 2, Lättare
Utkommer i mars

Finns att köpa i nätbokhandeln
och på ll-forlaget.se

Lokal kraft

INBLICK

Inspireras av SV:s verksamheter från norr till söder.

Vill du tipsa om SV:s lokala aktiviteter & nyheter? Mejla impuls@sv.se. Hoppas vi hörs!

VÄGRA SKULD GER UNGA STÖD

Foto: Tina Larsson

”Jag hade önskat att någon hade pratat med mig om detta när jag var yngre. Att någon hade sagt att min syster är sjuk och att det inte är mitt fel.”

Läs mer om projekt #vägraskuld på www.vagraskuld.se eller följ med på sociala medier @vagraskuld.

Lina Persson har en storasyster med en bipolär sjukdom och flera andra personer i sin närhet som lider av psykisk ohälsa, missbruk eller har en funktionsnedsättning.

– Så länge jag kan minnas har jag tagit på mig ett ansvar, en skam och framförallt en skuld, men inte förstått varför, säger hon.

– Jag hade önskat att någon hade pratat med mig om detta när jag var yngre. Att någon hade sagt att min syster är sjuk och att det inte är mitt fel.

Lina är utbildad musikalartist och utexaminerad från Balettakademien i Göteborg. Som examensarbete skrev hon tillsammans med sin syster föreställningen, som nu ligger till grund för Arvfondsprojektet ”Vägra skuld”.

TANKEN BAKOM PROJEKTET är att ge unga anhöriga det stöd som Lina aldrig fick. Under 2022 ska tio olika skolor i Västra Götalandsregionen besökas och man räknar med att nå minst 750 elever.

– Vi måste bryta den tystnads-kultur som finns idag när det gäller

dessa frågor, säger Lina Persson.

Först spelas föreställningen, där Lina själv agerar tillsammans med sin tidigare klasskamrat Anne Nilsson, och sedan genomförs workshops kring anhörigskap och teman som skuld, ansvar och ensamhet. I samband med att man är ute på skolorna kommer man även att starta studiecirkel i de kommuner som man besöker.

– Studiecirkeln ser vi som en otrolig tillgång då den ger möjlighet till kravlösa samtal och ett utforskande i grupp, säger Linnea Isberg, projekt-koodinator på SV Västra Götaland. •

Kulturstipendiater

Sören Pekkari och Hilding Niemi i Pajala har utsetts till Studieförbundet Vuxenskolan Norrbottens kulturstipendiater 2021. Under hela pandemin har de bägge framfört sin skönsång och musik till mycken glädje för en stor publik på SV Pajalas Facebooksida. Deras uppträdanden har varit enormt uppskattade och det ville SV Norrbotten uppmärksamma genom att tilldela dem 2021 års kulturpris på 5 000 kronor.

På bilden: Anneli Svarvare, SV Pajala, Sören Pekkari och Hilding Niemi.

RADIO HÅLLER IHOP SAMHÄLLET I KRIS

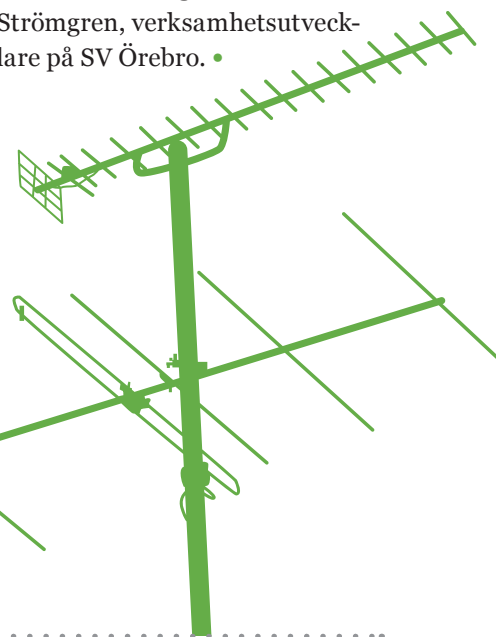
Lindesbergs radioklubb förenar människor med ett intresse för radioelektronik och de samlas i studiecirkelform för att lära sig mer om, och bygga, amatörradioelektronik.

När pandemin startade ställde klubben om till digital verksamhet, något som har haft både för- och nackdelar. Till fördelarna hör att fler än tidigare kunde delta när studiecirkeln blev digital.

EN AV ANLEDNINGARNA till det stora intresset för radioteknik grundar sig, enligt Mats Ericson från Lindesbergs radioklubb, i tanken om att just radiotekniken kan komma att spela en viktig roll för att hålla ihop samhället vid en eventuell kris då andra kommunikationsvägar stängs ner.

Men man kan även tävla i

komradio. Då gäller det att ratta in och identifiera stationer i Norden eller Europa och skicka iväg koordinater. Men för att tävla krävs amatörradiocertifikat och därför startar klubben nu med SV:s hjälp en nybörjarcirkel med denna inriktning, berättar Stefan Strömngren, verksamhetsutvecklare på SV Örebro. •

HANDARBETE BYGGER SJÄLVKÄNSLA

Nio unga kvinnor från Emmaboda och Lessebo skapade under hösten sammanlagt 25 lampskärmar i makramé och i färgtryck, alla i olika former, färger och storlekar. Lampskärmarna ställdes därefter ut på Emmaboda bibliotek. Detta skedde inom ramen för projektet Händernas hus 2.0 i Emmaboda.

Projektet, som drivs med stöd från Allmänna arvsfonden, syftar till att ge unga kvinnor i åldern 16–25 år, som står långt från arbetsmarknaden, möjlighet att bland annat utveckla det svenska språket och

bygga självförtroende och självkänsla. Handarbete och design kombineras med undervisning i svenska, samhällskunskap och entreprenörskap. Målet är att bryta isoleringen och skapa möjligheter för att gå vidare till utbildning och komma in på arbetsmarknaden.

Projektet är treårigt och avslutas i höst. Tanken är sedan att det ska leva vidare i Emmaboda kommun. •

Kompetensutveckling

TIPS & TRIX

Utveckla din kompetens och låt dig inspireras med böcker, appar, poddar och andra verktyg.

ALLT MELLAN HIMMEL OCH JORD

Funkis TV är ett program på Youtube som främst riktar sig till personer med intellektuell funktionsnedsättning, den personal som arbetar med dem och anhöriga.

Funkis TV bjuder på allt mellan himmel och jord, här får du exempelvis se inslag om matlagning, tittarnas önskelåtar,

prova på dans, lyssna på intressanta intervjuer, testa teckenkommunikation, trumskola, roliga misstag, tittarhälsningar och en massa annat.

Funkis TV produceras av SV i Stockholm stad och via länken kommer du direkt till kanalen:

www.youtube.com/funkistv

Rasism mot samer i historien och idag

Forum för levande historia har på sin hemsida ett antal filmade frukostseminarier. Bland annat ett digitalt panelsamtal som handlar om kolonialiseringen av Sápmi samt hur rasismen mot samer tar sitt uttryck idag. I panelen ingår bland andra Maja Hagerman, vetenskapsjournalist och författare, Per-Olof Nutti, styrelseordförande i Sametinget och Olov-Anders Sikku, ledarskribent på Östersundsposten. Moderator är Johanna Palmström. [Gå in på www.levandehistoria.se/film/frukostseminarium-rasism-mot-samer-i-historien-och-idag](http://www.levandehistoria.se/film/frukostseminarium-rasism-mot-samer-i-historien-och-idag).

BOKTIPSET

”Öppet sinne” av Adam Grant

Organisationspsykologen Adam Grants bok ”Öppet sinne: kraften i att veta vad du inte vet” (Akademius) är en bok om kraften i att veta vad du inte vet. En bok om att släppa taget om vårt behov av övertygelse och att lära sig att glädjas över att ha fel. I en värld som snabbt förändras så är förmågan att tänka, lära och sedan lära om viktigare nu än tidigare. Förord av bland andra Bill Gates, Ola Rosling och Daniel Kahneman.

PODDTIPSET

Landet – podden bortom storstan

Landsbygdsnätverket producerar en inspirerande och diskuterande podcast med fokus på landsbygden, ”Landet”.

De 20 minuter långa avsnitten innehåller aktuella ämnen från hela Sverige.

Surfa in på landsbygdsnatverket.se och klicka dig in till podden.

Rötter
bokhandeln

Specialiserad nätbokhandel
för släktforskare.

www.rotterbokhandeln.se

Specialpris för
dig som köper in
till studiecirklar

NYHET

Sveriges dödbok 8

Sveriges dödbok 8 innehåller namn, födelseort, dödsort, adress, civilstånd samt datum för födelse, död och civilståndsändring för 15,4 miljoner döda åren 1830–2020.

Databasen levereras som USB-minne och fungerar på PC med Windows 7 eller senare. Den fungerar inte direkt på Mac men går att köra via en tredjepartslösning som till exempel CrossOver.

Läs mer om Sveriges dödbok i Rötterbokhandeln.

Kom igång med din släktforskning

Släktforskningens grunder i praktisk bok av experten Eva Johansson. Här får nybörjaren bland annat lära sig att hitta rätt i kyrkböckerna och husförhörslängderna, och bekanta sig med mantalslängder som kan ta en ännu längre tillbaka i historien.

Vägen till dina rötter

En fördjupande handbok i släktforskning för såväl nybörjaren som fortsättningskursen. Förutom grunderna tas ämnen som emigrantforskning, kartforskning och juridiska arkiv upp, samt vikten av källkritik.

Uppdaterad upplaga 2021.

Studiehandledningar för båda böckerna finns att ladda ner i Rötterbokhandeln.

Cirkelledare? Kontakta bokhandeln för prisuppgift och beställning: bokhandeln@rotter.se

Skogen

VEM SKA ÄGA RÄTTEN ÖVER SKOGEN?

Det har hettat till i debatten om skogsägande och skogsbruk. I den ena ringhörnan står skogsägarna som vill försvara äganderätten och kunna avverka och sälja timmer när de vill. I den andra ringhörnan står det vi lite diffust kan kalla för naturvårdsintressena som gärna vill ha fler naturreservat och ökat skydd för den biologiska mångfalden.

Om det vore så enkelt ändå. Det är det inte.

TEXT: Jan Fröman

TVÅ TREDJEDELAR AV den svenska markytan är täckt av skog. Skogen är också en av vårt lands viktigaste basnäringar som tillsammans med skogsindustrin sysselsätter 115 000 personer. Sverige är världens näst största exportör av pappersmassa och sågat trävirke. 90 procent av pappersmassan går på export och 70 procent av trävirket. Lägger vi till att hälften av skogen ägs av drygt 300 000 privatpersoner (och ytterligare en fjärdedel av privatägda företag) är det kanske inte konstigt att debatten om skogspolitiken ofta blir het.

VI FÅR GÅ 200 år tillbaka i tiden om vi ska diskutera ett skogsbruk utan regleringar. Men från mitten av 1800-talet och fram till 1980-talet handlade de statliga regleringarna huvudsakligen om att produktionen i skogen skulle vara hållbar, men oregerad var den inte. 1983 antogs skogsbrukslagen

där miljömålen fick likvärdig betydelse som produktionsmålen.

Det är där striden har stått de senaste åren.

På 1990-talet började Skogsstyrelsen att inventera och registrera nyckelbiotoper. Det har skett i olika omfattning under åren men upphörde helt 21 december 2021. Den direkta orsaken var en dom i kammarrätten som innebar att en skogsägare i Norrtälje fick sin nyckelbiotop avregistrerad.

EFTER DET HAR Skogsstyrelsen beslutat att alla skogsägare som har fått nyckelbiotoper registrerade efter den 27 juni 2019 kan begära att få sin nyckelbiotop avregistrerad. Att man beslutat om just detta datum beror på att det var då som regeringen drog tillbaka Skogsstyrelsens uppdrag att registrera nyckelbiotoper. Skogsägare som har fått sin nyckelbiotop registrerad före detta datum kan fortfarande överklaga

I debatten om skogen är frågorna många och komplexa.

En av dem handlar om registreringen av nyckelbiotoper och i den här artikeln försöker vi skapa klarhet i vad den konflikten handlar om.

”Det är orättvist att den skogsägare som skapat stora naturvärden får bära stora kostnader.”

Gunnar Lindén, LRF

beslutet hos kammarrätten.

Skogsstyrelsen kommer nu att övergå till att dokumentera naturvärden när en anmälan om avverkning kommer in. Detta kommer då bara att gälla den yta som är aktuell för avverkning, vid fallet med nyckelbiotoper kunde det gälla större områden.

BESLUTET ATT INTE längre registrera nyckelbiotoper innebär att rättssäkerheten för skogsägarna har stärkts. Det säger Gunnar Lindén, som är skogsexpert hos Lantbrukarnas riksförbund (LRF).

– Klassningen av nyckelbiotoper har inneburit att skogsägaren inte har kunnat sälja virket. Det som händer nu är att köparen kommer att få ta ett betydligt större ansvar för inventeringen före avverkning.

Det är nämligen inte så enkelt att det nu är fritt fram att avverka var som helst.

Kunderna vill ha miljöcertifierat virke och vill inte köpa produkter från skog som har höga naturvärden. Framför allt när det gäller pappersmassa är efterfrågan stor på miljöcertifierad råvara. Sågverken har god efterfrågan ändå, enligt Gunnar Lindén.

– Det som är orättvist är att den skogsägare som har skapat stora naturvärden får ta den stora kostnaden. Men eftersom efterfrågan på miljöcertifierad råvara är stor så ökar nu incitamenten att hitta ett nytt och bättre system, säger Gunnar Lindén.

I DET AVSEENDET får han medhåll av Svenska Naturskyddsföreningen som kraftigt beklagar den nedlagda registreringen av nyckelbiotoper och anser det nödvändigt att den nu ersätts med något annat som staten ansvarar för. Behovet är också stort, inte bara att inventera och registrera skyddsvärda områden utan även att skydda dem.

– Idag skyddar vi sex procent av den produktiva skogsmarken medan forskarna anser att det borde vara minst 30 procent. Man kan säga att vi har tagit ett stort lån av naturkapitalet ända sedan andra världskriget. Nu är det dags att betala tillbaka och naturligtvis kommer det att kosta pengar.

Det säger Louise Karlberg från Naturskyddsföreningen som också betonar att ett stort antal skogsägare inte primärt äger skogen för att ta ut virke från den.

– Många sköter sin skog och värnar den biologiska mångfalden. Därför skulle det behövas en bred portfölj av skyddsformer.

MÅNGA SKOGSÄGARE, SOM har fått sin mark klassad som nyckelbiotop, har känt en maktlöshet för att de inte har kunnat avverka. Även om det inte är förbjudet att avverka i nyckelbiotoper går det virket inte att sälja som FSC-märkt och det är något som många köpare efterfrågar.

– Det handlar alltså både om att ersätta den kunskapsinsamling som registreringen av nyckelbiotoper innebär, att ha en verktygslåda av skyddsformer som är anpassade efter olika markägares behov och förutsättningar, men även att ersätta de markägare

Detta är en nyckelbiotop

Nyckelbiotoper är områden i skogen med mycket höga naturvärden. Här kan det finnas sällsynta eller hotade arter, men det görs en samlad bedömning av områdets struktur, historik, fysiska miljö och av vilka arter som finns där när en nyckelbiotop ska klassificeras.

Det finns över 50 olika typer av nyckelbiotoper. En del är lätta att klassificera, till exempel med stor förekomst av gamla träd, strandskogar eller liknande. Andra kan vara svårare, men här kan finnas hotade arter som motiverar klassificeringen. Det finns också områden som inte klassas som nyckelbiotop utan som objekt med höga naturvärden. Dessa kan senare bli nyckelbiotoper. Hos Skogsstyrelsen finns en databas med över 100 000 registrerade nyckelbiotoper och objekt med naturvärden över hela Sverige.

Skogsstyrelsens registrering av nyckelbiotoper gäller bara privatägd skogsmark. Den registreringen har inget juridiskt skydd, men som skogsägare förväntas du ta grundläggande miljöhänsyn. De stora skogsbolagen har ett eget ansvar att göra naturvärdesbedömning före avverkning.

“Forskarna anser att vi bör skydda 30 procent av skogsmarken. Idag skyddar vi sex procent.”

Louise Karlberg, SNF

som bidrar till att lösa både klimat- och naturkris, säger Louise Karlberg.

Att Skogsstyrelsen har upphört att registrera nyckelbiotoper är bra, anser Skogsindustrierna. Den registreringen saknade för övrigt laglig grund. Men inventeringar måste ändå göras och nu har det tagits över av köparna och skogsägarna.

– Men det bästa alternativet till hur naturvärdena ska registreras är nog fortfarande kvar att räkna fram, säger Linda Eriksson på Skogsindustrierna.

HON UNDERSTRYKER ATT nyckelbiotopregistreringen från början var bra och efterfrågad.

– Meningen var att den skulle omfatta ungefär en procent av skogsmarken och det fungerade kanske i södra Sverige. Men när man kom närmare de fjällnära skogarna ökade ytorna till hundratals hektar.

Det blev också en olycklig sammanblandning mellan inventering och registrering av nyckelbiotoper där enskilda

“Enskilda skogsägare kom i kläm när man blandade samman inventering och registrering av nyckelbiotoper.”

Linda Eriksson, Skogsindustrierna

skogsegare ofta kom i kläm eftersom Skogsstyrelsen inte hann inventera förrän de fick in anmälningar om avverkning. Då hade ju skogsägaren redan beslutat om avverkning.

BILDEN AV VILKA som äger skogen har breddats under de senaste decennierna. Det säger Erland Mårald, som är professor vid Umeå universitet. Framför allt beror det på att skogen har gått i arv och på urbaniseringen, att de som äger skogen har flyttat till stan och livnar sig på annat.

– Ett mer mångsidigt ägande har gett en bredare åsiktspalette, säger Erland Mårald. Det kan bero på att urbana skogsägare värdesätter till exempel skogsbad och klimatet. Men det kan också bero på att de som bor kvar behöver vara mer mångsidiga och kanske även försörja sig på turism.

Debatten utgår ofta från hur det såg ut förr, då skogen brukades där man bodde. Det blir mer problematiskt när 40 procent av skogsägarna inte bor nära sin skog, menar Erland Mårald. •

Detta är FSC

FSC står för Forest Stewardship Council och är en oberoende, internationell medlemsorganisation som verkar för ett miljöanpassat, socialt ansvarstagande och ekonomiskt livskraftigt bruk av skogen, genom certifieringssystemet FSC.

Certifierade företag som följer FSC:s regler får märka sina produkter med FSC:s varumärke. FSC-märket gör att konsumenter och företag kan välja varor av trä som kommer från ett ansvarsfullt skogsbruk, det vill säga ett skogsbruk som tar hänsyn till människor och miljö.

– Det har hela tiden funnits ett ansvar hos skogsägaren och det försvinner inte för att Skogsstyrelsen har slutat att registrera nyckelbiotoper. Det säger Henrik von Stedingk, som är skogs- och standardansvarig på FSC.

– Före avverkning måste det göras en naturvärdesbedömning som är mer avancerad än den metodik som Skogsstyrelsen använder.

Många skogsägare är anslutna till en skogsägarförening, till exempel Södra, och har då ett gruppcertifikat. För dessa skogsägare sker det regelbundna stickprovskontroller.

Förutom den vanliga FSC-märkningen finns FSC mix. Den skogsråvaran kan innehålla virke från icke certifierad skog.

– För FSC mix gäller att köparen har ett större ansvar att kontrollera att träden inte kommer från nyckelbiotoper, säger Henrik von Stedingk.

Ägarbilden har förändrats. Idag bor många skogsägare inte nära sin skog och många av dem prioriterar annat än virkesuttag, till exempel friluftsliv och turism.

”MUSIKEN FINNS I MITT DNA”

– Jag är musik, musiken finns i mitt dna. Utan musiken finns det inget jag. Det säger cirkelledaren Mira Ray.

TEXT: Lena Hallerby

I samband med att Mira Ray i höstas slutade sitt fasta heltidsjobb som head av culture på ett musikdistributionsföretag för att ägna mer tid åt sin musik och sitt skrivande gick hon ut på sociala medier och efterlyste ett deltidsjobb. Och gärna ett där hon fick chansen att också vara kreativ.

En körkompis tipsade då om att Studieförbundet Vuxenskolan sökte en cirkelledare som kunde skriva låtar. Just detta jobb passade inte då det låg på kvällstid, men det ena ledde till det andra. Så istället blev Mira cirkelledare för en skrivarkurs för personer mellan 18 och 35 år med psykisk ohälsa inom ramen för Mellanmålet rehab.

– Jag fick ta över cirkeln från en författare, så det var lite läskigt i början. Det kändes som stora skor att fylla. Jag har ju ingen sådan utbildning.

MEN JOBBET SOM cirkelledare har gett Mira Ray ny, och oväntad, energi.

– Att se mina deltagare utvecklas har fått även mig att utvecklas och gett mig så oerhört mycket energi. Jag har till exempel lyckats att skriva klart en barnbokstext, som jag hoppas kunna få ge ut lite längre fram. Jag har i alla fall kontakt med en förläggare nu.

Deltagarna i Miras skrivarcirkel har under hösten bland annat fått lära sig att skriva en Haiku, en japansk diktform som ofta innehåller ett årstidsord.

– Jag vill få mina deltagare att känna att skrivandet ska vara kreativt och lustfyllt.

Jag försöker därför ta bort alla vanliga regler och ramar. Man behöver inte stava rätt alla gånger. Det är själva resan som är målet med den här cirkeln, inte slutprodukten.

HON BERÄTTAR OCKSÅ att hon när en dröm om att lite längre fram kanske kunna få sin skrivargrupp att börja skriva lite låttexter och sedan själv hjälpa till med tonsättningen.

Mira Ray är nämligen i grunden låtskrivare och har tidigare spelat i band. Hon har också varit med och startat Powerballad-kören, som hon nu leder. Kören har över 40 medlemmar och har genom åren samarbetat med kända flera artister. I december förra året auktionerade kören bland annat ut en kärlekskonsert till förmån för Musikhjälpen.

Musik har som sagt alltid varit en del av Miras liv. Hon säger själv att den kom med bröstmjölken.

– Bägge mina föräldrar har hållit på med musik och själv sjöng jag nästan innan jag pratade. Jag tror att jag skrev min första låt redan i tioårsåldern.

IDAG HAR HON hunnit fylla 32 år, är sambo och mamma till två barn, en pojke på sex år och en flicka på två år. Familjen bor i södra Stockholm. När barnen kom lade hon först sin kreativa sida lite åt sidan, men insåg ganska så snart att hon behöver få utlopp för all sin kreativitet för att fungera som människa.

– Det är också viktigt för mig att få jobba med saker som jag kan stå för. Som att hjälpa mina cirkeldeltagare att öppna nya dörrar och utvecklas tillsammans. Jag vill kunna se mina barn i ögonen och vara stolt över det som jag har gjort. Det är viktigt för mig. •

Mellanmålet

Mellanmålet rehab AB är ett idéburet socialt företag, som erbjuder sysselsättning och stödinsatser för personer som lever med psykisk ohälsa i Region Stockholm.

Verksamheten riktar sig till unga vuxna i åldern 18 till 35 år. Varje deltagare har en individuell planering och veckoschema utifrån personliga behov och mål. Det kan till exempel handla om att bryta social isolering, få en fungerande vardag eller att på sikt komma ut i arbetspraktik eller studier.

Man använder sig bland annat av externa kursledare från Studieförbundet Vuxenskolan.

Mira Ray får energi av att se sina cirkeldeltagare utvecklas.

”Det är också viktigt för mig att få jobba med saker som man kan stå för. Som att hjälpa mina cirkeldeltagare att öppna nya dörrar och utvecklas tillsammans.”

Foto: Fixt Lindén

Foto: Josefin Rosales

Cirkelcoacherna

SÅ HÄR GÖR VI!

Ibland behöver man tips från andra. Här bjuder Impuls coacher, tre erfarna cirkelledare från Studieförbundet Vuxenskolan, på sina erfarenheter.

FRÅGAN

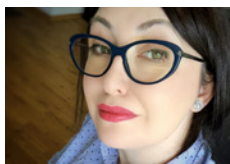
Hur kan jag göra min cirkel mer hållbar?

IMPULS CIRKELCOACHER

Peter Ehrenström Germer

Kursledare i Östersund. Han har tidigare arbetat i olika chefspositioner inom i huvudsak det privata näringslivet. När Peter gick i pension ville han göra något helt nytt som också kunde komma andra till del. Förutom att coacha ett par företag, håller han nu kurser i ekonomi på olika nivåer, sverigekunskap och körkortsteori. De flesta av kurserna riktar sig till nya svenskar.

Emilia Fisal

Bor i Malmö. Har läst International Marketing and Brand Management på Lunds universitet, men har i 15 år arbetat med sälj- och marknadsfrågor på flera stora företag. För tre år sedan startade hon ett samarbete med SV i Skåne och har varit projektledare för och lett cirklar i bland annat "Nytt jobb i nytt land"-projektet. På fritiden tycker hon om att fotografera.

Arne Nilsson

Bor på Köpmanholmen utanför Örnsköldsvik. Han jobbar till vardags som projektberedare för ett företag i el-automationsbranschen. Arne har i över 20 år hållit jägar-examenskurser för Studieförbundet Vuxenskolan i Örnsköldsvik, och även en del andra jakt- och naturrelaterade kurser.

PETER EHRENSTRÖM GERMER

I DET LILLA KAN VI ALLA BIDRA

Att tänka på vilket miljö- och klimatavtryck som vi bidrar till i våra cirklar blir allt viktigare. **Under pandemin har vi skapat nya vanor och rutiner som till stora delar har haft en positiv inverkan på vår miljö.**

För att mjuka upp de digitala träffarna och efterlikna den fysiska samvaron kan vi avsätta lite tid där deltagarna kan reflektera kring cirkeln och berätta om sig själva. Vi kan även ha en första fysisk träff där deltagarna får bekanta sig med varandra. **På så vis bäddar vi för ett mer avslappnat genomförande av den digitala cirkeln där deltagarna känner sig mer bekväma med situationen.**

När det gäller de fysiska träffarna bör man fundera över var de lämpligast genomförs med tanke på restid, möjligheter till kollektivt resande med mera. Samma tankegångar kan man ha när det gäller inköp av material och annat. **Genom lokala inköp undviker vi långa transporter med stora miljöavtryck.** Möjligheter för deltagarna att värma medhavd mat och att använda glas och porslin i stället för engångsmuggar är andra saker som minskar vårt klimatavtryck. **Små saker kan tyckas, men i det lilla kan vi alla bidra till en bättre miljö.** Fundera också över om du verkligen behöver kursmaterial. Ibland kanske det räcker med att deltagarna för egna anteckningar, något som vi ju också vet främjar inlärningen. •

EMILIA FISAL

EN HÅLLBAR FRAMTID KRÄVER FÖRÄNDRING

På senaste tiden har hållbarhet diskuterats mer och mer och de ekonomiska aktörerna, samhället och individerna inser betydelsen. En hållbar utveckling innebär sociala utmaningar såsom individuell livsstil och etisk konsumtion som kan minska miljöpåverkan. **Att minska, återanvända eller återvinna är grunderna för en hållbar framtid som kräver förståelse, ansträngning och en mentalitetsförändring.**

Det första steget som jag tog för att göra min studiecirkel mer hållbar var att använda digital utrustning i klassrummet, videoprojektor och att skicka materialet till deltagarna online eller i pdf-format. Nuförtiden är digitala format jättepopulära och användbara. Det är lättare att läsa och spara i datorn en längre tid utan att förlora det.

För det andra så använder vi bara riktiga koppar istället för plastmuggar.

För det tredje använder vi blyertspennor, i stället för pennor med plasthölje.

Flera av deltagarna tar cykeln till kursen för att undvika kollektivtrafiken och för att minska koldioxidutsläpp.

Vi uppmärksammar hur mycket mat som vi tar med oss för att inte slänga den i papperskorgen och vi är noga med att inte lämna lampan tänd när vi inte är i rummet eller i slutet av kursen. •

ARNE NILSSON

SKRIVAREN STÅR OCH SAMLAR DAMM

Eftersom de cirklar som jag leder är natur- och naturbruksrelaterade, är klimat och miljö självklara delar i kurserna och litteraturen. Men själva cirkeln som sådan då? Jodå, det sker utveckling mot mindre avtryck även där.

I fjol höll vi alla träffar digitalt på distans. Det var visserligen påtvingat, men det drev fram en utveckling som vi i viss mån har valt att behålla. Även om vi helst träffas fysiskt just för att det fysiska mötet har mer att ge, innebär det att den som har långt att åka eller annars svårt att ta sig till kurslokalen kan delta via dator eller telefon i stället. Utslaget på alla elever och träffar blir det avsevärt färre körda mil per år.

Förut hade vi också mycket ”extramaterial”, frågehäften och information till exempel, som delades ut på träffarna. **Allt sådant har vi i stort sett digitaliserat och skickar nu ut via mejl till cirkeldeltagarna i stället.** Skrivaren och kopianstån står och samlar damm, och det köps in mycket mindre mängd kontorspapper.

Huvudlitteraturen är fortfarande en tryckt bok, men den har funnits som ljudbok för nedladdning i flera år. **Jag skulle tro att den tryckta versionen försvinner så småningom och ersätts med en digital, nedladdningsbar version.** Att minska åtgången på papper och toner kan nog alla göra! •

KORTA FRÅGOR OCH SVAR

Hybridmöte – vad är det?

I ett hybridmöte finns deltagare på plats både fysiskt och på distans samtidigt. Det är en mötesform som många tycker är svår att genomföra eftersom det lätt blir mer fokus på dem som finns i det fysiska rummet än på dem som deltar digitalt. Vid planering av sin cirkel bör man fundera på om hybridformen är ett alternativ eller om mötet i stället ska genomföras endast fysiskt eller digitalt så att förutsättningar för alla deltagare är lika.

Hur genomför jag en hybridmötesträff på bästa sätt?

Att skapa ett pedagogiskt upplägg som gör det möjligt för alla att komma till tals och interagera med varandra är en bra utgångspunkt.

Till exempel kan alla använda den chatt och handuppräckning som finns i webbmötesrummet. En extra kamera som visar de fysiska deltagarna samt en så kallad ljudpuck som fångar upp allas röster är bra verktyg.

Mer om digitala cirklar och hybridmötesformen finns här:
www.sv.se/GorDinCirkelDigital

Har du en fråga kring din cirkel eller ditt arbete som cirkelledare? Mejla impuls@sv.se, skriv "Korta frågor och svar" i ämnesraden.

Minicirkeln

SURDEG – EN SPÄNNANDE OCH NATURLIG PROCESS

Jag gillar enkelheten. När det robusta får lov att vara det subtila skapas en trygghet. Att mjöl och vatten kan starta en så naturlig men även komplicerad process är mycket spännande. I denna minicirkel tar jag upp hur jag sätter en surdeg, använder den och tar hand om den.

TEXT & BILD: Jonas Castell

Min första kontakt med surdeg var när familjen i början av 70-talet köpte surdegbröd av kollektivet Moder Jord. Lincoln Geiger som bakade dess bröd svängde in på gården med sin folkabuss i tydlig hippie-dräkt. Hela upplevelsen har skapat minnen och smakminnen av det fantastiska brödet.

MINA FARFÖRÄLDRAR, MARGIT och Anders Castell, bodde i Degeberga i Skåne. De hade en bakugn i källaren och släkten samlades några gånger om året för att göra storbak. Mjölet skällades i det stora baktråget som vi sedan även knådade degen i till rätt spänst och konsistens.

Då, på 70-talet, hade surdegen ersatts med bagerijäst och för att få en syrlighet i det grova brödet tillsatte Margit ättika.

Bagerijästen har fått lite oförtjänt dålig kritik. Jästen såg trots allt till att bakning blev enklare och att många människor kunde ha bröd på bordet. •

1. För att starta en surdeg måste man använda ekologiskt fullkornsmjöl. Skalen har nämligen kvar de mjölksyre- och ättiksyrebakterier som skapar jäsprocessen. Jag använder ett grovt stenmalet mjöl som start. En näve mjöl i en bunke och lite vatten är det som behövs. Konsistensen ska vara som tjock väffelsmet. Dock kan en för tjock smet mögla innan jäsningsen startar. Lock eller motsvarande ska sitta löst så att degen kan andas.

Margits grovbröd

Cirka 25 kg deg.

Dag 1. Koka upp 10 liter vatten med 100 g kummin och 300 g salt. Väg upp 12 kg grovt rågmjöl och lägg i ett baktråg eller en stor degblandare. Häll på det kokande vattnet och blanda på låg hastighet.

Dag 2 eller när skällningen svalnat. Tillsätt 1 liter surdeg och 2-3 kg vetemjöl. Blanda degen på låg hastighet i 5-10 minuter. När man bakar rågröd behöver man inte jobba upp glutentrådar. Låt degen jäsa i ca 17 grader i minst 15 timmar.

Dag 3. Jag brukar väga upp klumpar på 1 kg som jag formar till trevliga bröd. Inga sprickor! (sade Margit!)

När jag bakar använder jag en vedeldad stenugn, men det är en annan cirkel.

2. Denna deg stod två dygn i rumsvärme innan de första bubblorna började synas. När processen startat tillsätter jag vetemjöl och vatten så att konsistensen håller sig lagom. Jag matar nu degen med vetemjöl morgon och kväll. Processen går ganska snabbt nu.

3. Jag vispar ner en rejäl näve mjöl i vatten så att det blir en slät smet.

4. Nu när degen stått i två dagar kan man se några små bubblor. Jag tillsätter lite vetemjöl och vatten och hoppas på att den ska kicka igång. Ha lite tålamod och vänta någon dag till om den inte startat.

5. Dag 3. Hurra! Det funkade. Nu är surdegen riktigt på gång.

6. Dag 4. Nu jäser det riktigt ordentligt. Nu ska jag mata upp den i volym så att det räcker till mina degar.

7. Nu är den riktigt bubblig och klar för användning.

Så förvarar du din surdeg

Jag har provat att förvara surdegen på några olika sätt. Vanligt är att ha en burk i kylan. Det brukar räcka att mata den en gång i veckan. Om man inte bakar så ofta kan man skänka bort lite eller helt enkelt kasta bort överskott för att den ska få plats i burken. Jag har också haft surdegen fryst. Funkar utmärkt men kräver lite framförhållning att tina upp. Ett annat sätt är att breda ut ett tunt lager surdeg på ett bakplåtspapper och låta den torka. Efter att ha smulat sönder den grovt kan den förvaras torrt väldigt länge. Man tar ett par matskedar och tillsätter vatten för att den ska starta på nytt.

Gemensam styrka

ÖVERBLICK

Smått och gott om förbundets verksamhet på nationell nivå.

.....

DIGITAL UTVECKLINGSHUB SKA UTVECKLA SV:s VERKSAMHET

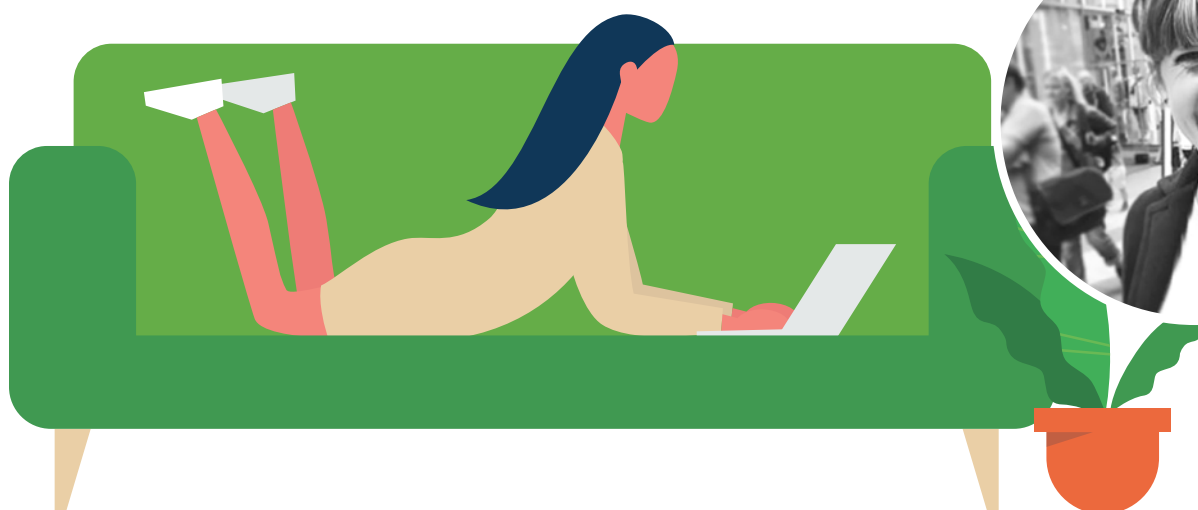

Foto: Kenneth Abrahamsson

Lina Brustad är med och utvecklar SV:s digitala verksamhet.

Som en del av en rad åtgärder för att utforma en god digital verksamhet mot cirkeldeltagare och allmänhet har Studieförbundet Vuxenskolan beslutat att skapa en utvecklingshub som ska fungera som en digital testmiljö. Tre personer, som redan arbetar ute i verksamheten, kommer att anställas på 20 procent och Lina Brustad, tidigare doktorand och folkbildningschef på SV Göteborg blir nationell samordnare.

– Vi ser ett behov av att göra vår ordinarie verksamhet ännu mer tillgänglig online. Men vi ser också

ett jättestort folkbildningsbehov där människor på olika sätt behöver lära sig att handskas med olika online-verktyg. Vi behöver göra vår vanliga folkbildning tillgänglig på internet, men vi behöver också göra internet tillgängligt för folket, säger Lina Brustad.

HISTORISKT HAR FOLKBILDNINGEN i olika skeden haft en viktig funktion för demokratin, bland annat gällande rösträtt för alla och Lina Brustad menar att det nu är dags att göra ännu en insats.

– Vi har bidragit till att många människor kan läsa i Sverige och nu behöver vi bidra till att många människor kan hänga på internet.

Vad är det första du vill ta tag i?

– Utifrån det avdelningsperspektivet som jag har med mig, finns ett jättestort behov av samordning. Att flera håller på med samma saker och erbjuder snarlika kurser på vår gemensamma hemsida men med olika priser ser oseriöst ut. Steg ett är ett gemensamt tänk. •

Bildningsresa med studieförbunden i samverkan

Under sex månader med start i oktober förra året har SV tillsammans med Studieförbunden i samverkan genomfört en bildningsresa genom Sverige.

Hittills har sex orter besökts och samtliga tio studieförbund har deltagit på minst en ort.

Syftet med bildningsresan är att ge en djupare förståelse för folkbildningen och hur den kan bidra till både utvecklingen i samhället och till enskilda människors utveckling.

Den sista resan görs den 7 mars i Stockholm och då deltar ledamöter för kulturutskottet och nationella företrädare för de studieförbund som deltar.

Mer information:
[studieforbunden.se/
bildningsresan](http://studieforbunden.se/bildningsresan)

“Folkbildningen är ett kitt som håller samman, stärker och utvecklar det svenska samhället och demokratin. Mer än en miljon människor deltar varje år i studieförbundens och folkhögskolornas verksamhet.”

www.folkbildningsradet.se.

TYDLIGARE KRAV KRING KOSTNADSERSÄTTNINGEN

För några år sedan ändrades villkoren för den kostnadsersättning som utgår för verksamheten. Då det tidigare betalades schablonersättningar på antagna timmar utgår nu endast stöd för faktiska kostnader.

Banar Sabet, utvecklingschef hos SV, försäkrar att alla fortsatt kommer att få stöd för de eventuella kostnader som är nödvändiga för verksamheten. Men fokus ligger på andra typer av stöd såsom pedagogiskt upplägg vid planeringsfasen samt att göra folkbildningsmässig verksamhet.

– **TANKEN HAR** alltid varit att verksamheten planeras och genomförs tillsammans med samverkansorganisationerna. Då vet vi i förväg vilka kostnaderna är och vad vi ska hjälpa till med, menar hon och fortsätter:
– Att vara samverkansorganisation hos oss är så mycket mer, det är möjligheten att få stöd i förenings-

utveckling, att få pedagogiskt stöd, hjälp med upplägg, lokaler och licenser om det behövs. Ett helhetstänk om vilken bildningsresa ni vill göra i ett särskilt engagemang. Och det måste alltid få ligga i fokus. •

HAR DU LÄST EN LÄTTLÄST BOK SOM DU TYCKER BORDE UPPMÄRKSAMMAS?

Den 28 februari är sista dagen att nominera till SV:s lättlästpris.

Vill du föreslå en bok är det två saker som du ska tänka på: Att boken är lättläst och att den inte är mer än två år gammal. Ofta står det på omslaget om det är en lättläst bok.

Skicka ett mejl till lattlast@sv.se och ange "Lättläst-priset" som ämne.

Förra årets vinnare av Lättlästpriset var Vilhelm Mobergs "Sista brevet till Sverige" återberättad av Johan Werkmäster (LL-förlaget).

ALLT FLER VILL VETA MER OM SINA RÖTTER

Karantän i hemmet, ett mer eller mindre stängt samhälle och brist på fysiskt umgänge. De senaste två åren med covid-19 har fått människor att söka sig till andra typer av intressen. Ett som har ökat kraftigt är intresset för att hitta sina rötter med hjälp av släktforskning.

TEXT: Christina Glassel

En person som besitter stor erfarenhet i ämnet är Leif Mörkfors. I tv-produktioner som "Det sitter i väggarna" och "Vem tror du att du är?" har han hjälpt många kandidater att hitta sitt ursprung. Ända sedan tonåren har han också forskat i sin egen släkt och vet numera så pass mycket om sin egen historia att han kan koppla olika beteenden hos sig själv till sitt ursprung.

– Någon har sagt att det inte går att förstå sig själv om man inte känner till sin historia. Jag vet ganska mycket om varför jag blivit som jag är och det kan vara en trygghet, menar han.

IBLAND KAN FORSKNINGEN föra med sig information om genetiska sjukdomar och andra anlag. Leif Mörkfors ser inga större risker med det utan menar att de till och med kan vara viktiga att känna till. I de fall där det, till exempel, går att se beroenden eller våldstendenser kan kunskapen om dem göra att mönstret kan brytas.

Av de olika sätt att släktforska som finns vill Leif Mörkfors varna för de sajter där du öppet bygger din forskning online och där andra kan gå in och ge förslag och bygga vidare på ditt träd.

– De här sajterna innehåller enormt

många felaktigheter och du forskar utan att själv titta i kyrkböckerna. Om du vill ha en säkerställd släktforskning och en trovärdighet i det du tar fram är det allra bästa att gå en kurs.

Förutom den traditionella släktforskningen har även den dna-baserade släktforskningen ökat globalt de senaste åren. Tidigare gjordes cirka 5 miljoner dna-tester världen över i släktforsknings syfte och idag är siffran omkring 30 miljoner. I Sverige har utvecklingen gått fram på samma sätt.

KRISTIAN KRISTIENSEN, PROFESSOR i arkeologi vid Göteborgs universitet, har varit med och genomfört en omfattande frågeenkät bland svenskar om släktforskning med hjälp av dna-test. Studien startade 2018 och kommer att släppas under året.

– För 10-15 år sedan var det ett stort intresse för traditionell släktforskning, men idag är det den genetiska forskningen som dominerar, berättar han och fortsätter:

– Nu går det att med dna-test gå långt tillbaka, ända till vikingatiden och det tycker många är intressant. Det som man i första hand intresserar sig för är att hitta okända släktlinjer.

Finns det inte en risk att dna-testerna ökar på nationalismen, att vi bedömer varandra efter hur svenska vi är?

– Vi har ställt en mängd frågor kring det och de allra flesta anser att resultatet inte påverkar hur svenska de känner sig, säger Kristian Kristiansen. Ofta handlar det mer om en personlig inre resa.

"Jag vet ganska mycket om varför jag blivit som jag är och det kan vara en trygghet."

Vänster: Leif Mörkfors och Maria Lundqvist under inspelningen av SVT:s "Vem tror du att du är?".
Nedan: Kristian Kristiansen och Gunnel Sörbom.

GUNNEL SÖRBOM VISSTE väldigt lite om sin släkt och hade länge funderat på att anmäla sig till en cirkel i släktforskning. När det plötsligt uppstod mer tid gjorde Gunnel slag i saken och gick med i Västra Mälardalens släktforskarförening, eftersom det är i de trakterna som hon har sina rötter.

– Cirkeln var digital, men även om vi inte träffades och satt vid ett bord var det väldigt trevligt att vi alla hade samma anknytning till bygden, berättar Gunnel och fortsätter:

– Kursen har gett mig väldigt mycket. Framför allt har jag fått redskap för att gå vidare på egen hand.

Vad har du lärt dig av din forskning?

– Jag har fått ett större intresse för historia och slås av hur nära tillbaka i tiden som det var väldigt fattigt i Sverige. Det som är självklart nu var inte självklart för knappt hundra år sedan. Det är lätt att fascineras över människoöden, inte bara ens egen familj utan även historien, miljön och Sveriges utveckling, avslutar Gunnel Sörbom. •

Samverkan

ÖVERBLICK

SV och dess grund-, medlems-
och samverkande organisationer.

TYDLIG KOPPLING TILL LANDSBYGD OCH SKOG

Vid årsskiftet ingick Föreningen Skogen ett nationellt samverkansavtal med Studieförbundet Vuxenskolan. Flera saker står på agendan, men att få i gång lokala samarbeten och aktiviteter står högt upp på listan.

Föreningen Skogen är en ideell och allmännyttig förening som i mer än 135 år har samlat inte bara skogsägare utan även människor som arbetar i och brukar skogen. Främst består de 7 400 medlemmarna av skogsägare, skogspersonal samt företagare och föreningen arbetar brett med både ägar- och brukarperspektiv.

Medlemmarna är spridda i hela landet men det saknas i dagsläget lokalavdelningar.

JENS ÖST, UTVECKLINGSLEDARE för SV:s grund-, medlems- och samverkansorganisationer, menar att SV förhoppningsvis ska kunna vara behjälpligt med att få i gång lokala avdelningar och aktiviteter. Även planer på studiecirklar finns.

– På riksnivå tittar vi på var deras medlemmar finns och vad de vill engagera sig i och lära sig mer om. Till exempel så undersöker vi om det finns möjlighet att göra studiematerial av boken "Träd" av Gunnar Wetterberg, berättar han.

Jens Öst

Jens Öst, SV, och Mats Blomberg, Föreningen Skogen, ser fram emot att samarbeta för att öka intresset för skogen.

Mats Blomberg, styrelseledamot i Föreningen Skogen, ser fram emot samarbetet med SV och möjligheten till att på lokal nivå kunna öka intresset för skogen.

– Kunskapen om skogens betydelse för landet genom århundranden är

Mats Blomberg

viktig och SV är genom sin tydliga koppling till landsbygd och skog en naturlig samarbetspartner för oss. Vi blir gärna en del av folkbildningen.

Vill du läsa mer om föreningen Skogen så gå in på www.skogen.se. •

Håller kontakterna levande!

Peter Sikström

SPF Seniorerna har under pandemin varit lyckosamma i att få sina medlemmar på den digitala banan. Impuls har pratat med generalsekreterare Peter Sikström för att höra hur de har gjort.

Hur fick ni igång digitaliseringen när pandemin bröt ut?

– Vi har bland annat haft arbetsgrupper som jobbat med att digitalisera medlemmarna samt nätverkande via sociala medier. Vi har också utbildat 8 500 medlemmar i att använda Zoom som mötesverktyg. 3 500 av dem svarade på en utvärderingsenkät och av dem var 98,5 procent nöjda.

Vad har ni haft för digitala aktiviteter?

– För att hålla kontakterna levande samlade vi ihop dem som redan var digitala på Facebook och i andra digitala kanaler. Jag själv tog mig runt i landet och spelade in frågefilmer för att kunna tipsa om vad som kan göras digitalt. Det var allt från museer till konserter.

Hur går ni vidare framöver?

– Under pandemin har vi bara kunnat jobba med dem som redan är uppkopplade, men nu sätter vi tillsammans med SV och våra egna kanaler i gång ett arbete med att hjälpa dem som ligger längst ifrån digitaliseringen.

Har du tips till andra föreningar?

– Det mantra som vi har haft är att vi kanske inte kan hjälpa alla, men vi kan hjälpa dem som är intresserade och låt oss börja med dem. •

SVÅRT FÖR PERSONER MED AFASI ATT HANTERA E-LISTOR

Som Impuls tidigare rapporterat har Folkbildningsrådet beslutat att frågå det gamla systemet med närvaroregistrering på papperslistor för att i stället helt övergå till digital signering. För Afasiföreningens medlemmar innebär detta svårigheter.

Redan innan beslutet träffades använde övervägande delen av SV:s cirkelledare det nya systemet men för en del medlemmar hos förbundets samarbetsorganisationer ställer förändringen till rejäla problem.

Det var efter en artikel i Impuls om att pappersnärvarolistorna skulle ersättas med digital signering som Helena Olsson, verksamhetsutvecklare för Afasiföreningen Stockholms län, skrev en motion till SV Stockholms årsstämma 2021.

I MOTIONEN PEKADE hon på svårigheten för många av deras medlemmar att klara digitala listor. Men eftersom frågan inte låg på avdelningens bord skickades en ny motion till förbundet. Då hade dock motionstiden redan hunnit gå ut. Efter det har dialog förts med både SV och Folkbildningsrådet.

– En sak som vi pekade på när vi skrev motionen kommer från SV:s idéprogram, där står det att SV uppmunttrar och stöder personer med funktionsnedsättningar som vill bli cirkelledare och att det får personer att växa. Vi ser ju då att digitala listor inte får vara ett hinder i den processen, menar hon.

Berit Robrandt Ahlberg, förbundsordförande Afasiförbundet, håller med Helena Olsson och menar att just oförmågan att hantera digital teknik är en av svårigheterna som många har och som i många fall kan vara avgörande för om den enskilda medlemmen kan vara cirkelledare eller inte.

– Det är tyvärr ganska vanligt att vi blir marginaliserade och bortglömda. Alla hurrar och tänker att det är

fantastiskt att det har blivit så bra. Nu kan vi ha digitala möten, vi behöver inte träffas och åka långt till möten. Nu tar vi det digitalt. Men många i våra grupper fixar inte det och blir exkluderade, säger hon.

Vad vill ni att SV ska göra?

– Vi vill att det ska vara möjligt för olika människor att vara cirkelledare. Även en person med funktionsnedsättning ska kunna klara det och det måste finnas alternativ. Vi förstår att man vill ha digitalisering i vissa avseenden eftersom det underlättar väldigt mycket, men vi vill att det ska fungera för alla.

Helena Olsson (överst) och Berit Robrandt Ahlberg, Afasiförbundet

SV:S FÖRBUNDSORDFÖRANDE Johan Fyrberg berättar att det sedan årsskiftet finns undantagsregler för de fall där varken e-listor eller sms-signering kan användas. I de fallen kan undantag komma att beviljas.

– Att införa e-listor och digital signering är en fråga som studieförbunden drivit under flera år, att detta nu införs som ett obligatorium är i grunden ett välkommet beslut. Dels för att underlätta administrationen, dels för att undanröja risken för fel och fusk. Ytterst är det folkbildningens legitimitet och värde som står på spel. Samtidigt har jag stor förståelse för att det finns både enskilda och grupper som kan ha svårigheter, men nu finns möjligheten att göra undantag och vi inom SV ska naturligtvis hjälpa till för att underlätta så långt det bara är möjligt. •

MÅSTE BLI MER ÄN LÄPPARNAS BEKÄNNELSE

ADAM. DET VAR nog han som öppnade mina ögon. Vi skulle äta middag på studenthemmet i Warszawa. Jag hade tagit med sallad. Adam hade lovat att ta med något att dricka. Men han glömde. När jag uppmanade honom att hämta dricka möttes jag av starka reaktioner från våra övriga vänner. ”Men Hanna, hur kan du! Nog borde du allt hämta drickan själv. Adam sitter ju i rullstol” Jag minns hur jag kastades mellan dåligt samvete över att ha gjort något fel och min intuition som sa det motsatta. Det var ju trots allt Adam som hade glömt drickan. För mig var Adam inte sin funktionsnedsättning.

DET ÅRET UMGICKS jag och Adam mycket och jag fick se världen genom hans ögon. Hur hans fria rörlighet begränsades av otillgänglig kollektivtrafik. Hur hans rätt till kultur inskränktes av biosalonger med evighetslånga trappor. Hur han inte kunde välja studiekurser utifrån intresse utan tvingades utgå från lokal. På dagarna studerade jag innebörden av juridiska rättigheter för att på min fritid sedan se dem förvägras honom i praktiken.

Det finns särskilt en sak som jag aldrig glömmet. En kväll ute träffade Adam en tjej som han var intresserad av. Han frågade henne om han fick bjuda på något att dricka och hon svarade: ”Nej, inte ska du. Jag hämtar åt dig.” Sedan klappade hon honom på huvudet. Den kvällen såg jag honom för första gången gråta. Han sa: ”Jag klarar allt det där andra. Hur mina rättigheter begränsas. Men det här? Att hon inte ser mig som en man. En människa.”

Jag skulle vilja tänka att detta var länge sedan och att mycket har ändrats. I år har det gått 15 år sedan vi segerrusigt firade att FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning antogs. Under mina 20 års arbete med mänsk-

liga rättigheter har vi ständigt fört samtal om hur vi står inför ett paradigmskifte i perspektiv. Ändå har vi i praktisk handling fortfarande svårt att ta in att funktionshinder är en följd av brister i samhället.

IDAG ÄR GLOBALA politiska åtaganden som Agenda 2030 på allas läppar med löften om att ingen ska lämnas utanför. Men hur säkerställer vi i praktiken att detta blir mer än läpparnas bekännelse? Endast några få av de ambitiösa 17 målen i Agenda 2030 nämner specifikt personer med funktionsnedsättning och fortfarande 2022 är det många som ser tillgänglighet som ett särintresse snarare än ett självklart allmänintresse.

Och även bland oss som lägger vår själ och hjärta i arbetet för demokrati, mänskliga rättigheter och folkbildning lyser funktionshinderperspektivet ofta med sin frånvaro. När bilderna i våra studie-cirklar inte syntolkas, när läromedel saknas i digitalt format, lättläst och punktskrift och när vi väljer mötesplatser som är otillgängliga. Då ekar löften om att ingen ska lämnas utanför tomt.

MED FUNKTIONSRÄTTSKONVENTIONEN fick vi världens första juridiskt bindande dokument som hänvisar till konceptet inkluderande utbildning av god kvalitet. Men ska denna rättighet kunna förverkligas behöver även hela folkbildningen bli tillgänglig – allt från de byggnader som vi använder till våra undervisningsmetoder, läromedel, läroplaner, information och kommunikationsverktyg.

Och någonting säger mig att det riktiga paradigmskiftet kommer nog först den dagen då ingen längre ifrågasätter att Adam ska hämta drickan själv och hela samhället är så pass universellt utformat att det är en självklarhet att han har förutsättningar att göra det. •

Hanna Gerdes

Folkrättsjurist, folkbildare och grundare till Hanna and Goliath Law & Education (hannagoliath.com).

Hanna Gerdes har arbetat med mänskliga rättigheter i Sverige och globalt i över 20 år och skrivit flera böcker och metodmaterial.

Har tidigare arbetat som utbildningschef på Fonden för mänskliga rättigheter, jurist på Byrån mot diskriminering och Diskrimineringsombudsmannen, politiskt sakkunnig på statsrådsberedningen och lika-behandlingsstrateg på Försvarsmakten.

NATUR &
KULTUR

Ett sfi-läromedel som väcker läslust

Gilla svenska är ett nytt basläromedel för sfi kurs B-D som innehåller teman som är relevanta för vuxna elever som ska etablera sig i Sverige. Texterna väcker känslor, tankar och lusten att diskutera. Serien bygger på genrepedagogik och är uppbyggd med progression inom respektive kapitel för att vara flexibel för elever och lärare vid kontinuerligt intag.

Tryckt, blended eller heldigitalt?

Hur föredrar du att jobba? Vill du undervisa heldigitalt finns Gilla svenska Digital som är ett heldigitalt och heltäckande läromedel i en användarvänlig och prisvinnande plattform.

“För första gången, sedan jag blev lärare 1996, kan jag tänka mig att verkligen följa och använda ett läromedel. (...) När jag använder Gilla Svenska vet jag att mina elever får med sig allt som de behöver.”

Malin Fahlborg,
sfi-lärare

Nyhet!

Läs mer på nok.se/gillasvenska

Du är SV.

Du är en del av Studieförbundet Vuxenskolan, ett av Sveriges största studieförbund. Vår syn på bildning bygger på människans förmåga att själv forma sitt liv tillsammans med andra människor. SV vill ge människor möjligheter. Därför erbjuder vi en bred verksamhet med studiecirklar, kurser och kulturaktiviteter.

Vår vision är ett samhälle där varje människa växer genom kunskap, insikt och delaktighet. Vår idé och verksamhet är starkt förankrad i demokrati, jämställdhet, humanism och hållbarhet. SV är den mest pådrivande lokala kraften för utveckling av föreningsliv och kultur. Det bygger ett demokratiskt och hållbart samhälle.

Redan 1920 lades grunden för SV när bröderna Carlsson i halländska Slöinge samlade traktens ungdomar i studiecirkeln Fria Tankars Hem.

Lokalt finns 28 SV-avdelningar med egen verksamhet, cirkelledare, personal och vald styrelse med engagerade förtroendevalda. Gemensamt för alla är att vi utmanar, är tillgängliga och flexibla mot våra deltagare och samarbetspartners.

Tillsammans folkbildar vi Sverige.

Läs mer om Studieförbundet Vuxenskolan på sv.se och följ oss gärna i sociala medier.

Plats för nytänkande

Prisad
författare

I DETTA NUMMER

”VIKTIGT ATT FÖRMEDLA ETT HOPP”

Moa Backe Åstot, vinnare av SV:s författarpris 2021, har på kort tid gått från springvikarie till författare.

SID 4

”VI SAMER SKA HA ETT SJÄLVBESTÄMMANDE”

Allt fler svenskar utforskar sitt samiska arv. Samtidigt pågår en politisk process för ökat samiskt självstyre.

SID 8

VEM SKA ÄGA RÄTTEN ÖVER SKOGEN?

Det har hettat till i debatten om skogsägande och skogsbruk.

SID 16

Vem
är du?

FLER VILL VETA MER OM SINA RÖTTER

Att hitta sina rötter med hjälp av släktforskning är ett intresse ökar.

SID 28

Dessutom!
Surdegsbak i
minicirkeln

